

HIJ IS VERREZEN !

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT / P106088

V.U.: E. GOVAERTS, POSTBUS 14, B - 2650 EDEGEM

NR. 48 / NOVEMBER-DECEMBER 2010

AFGIFTEKANTOOR: ANTWERPEN X

DE ENIGE UITWEG

DE crisis waarin de Kerk in België terechtgekomen is, wordt door sommigen schaamteloos uitgebuit om hun eigen agenda door te drukken. Dat de logebroeders dit doen kan geen verbazing wekken: de antiklerikale strijd is de bestaansreden voor de vrijmetselarij. Dat de rector van de Katholieke Universiteit Leuven zich hier toe verlaagt, is ronduit schandalig.

«De K van KULeuven ligt de universiteit dezer dagen als een molensteen op het hart», aldus *De Standard Online* op 7 oktober jl. Rector Mark Waer laat zonder blikken of blozen verstaan dat hij zich schaamt over de band met de Kerk: «De KULeuven wordt steeds internationaler. Een vijfde van onze bama-studenten komt uit het buitenland. Zij weten niet dat het Vaticaan niets te zeggen heeft over ons beleid.» Stel je voor: de studenten zouden wel eens kunnen denken dat de KULeuven zich inlaat met het door pedofilieschandalen geteisterde “roomse instituut”! «Dat hoeft niet te betekenen dat we de K in onze naam laten vallen.» Omdat het etiket “katholiek” ondanks alles nog altijd degelijkheid en traditie oproept, en dus een goed lokmiddel blijft?

Mark Waer is slechts één van de velen die ongenadig inhakken op de Kerk. Zij is op dit moment als aangeschoten wild. Paus Benedictus XVI is om dit alles «bedroefd», zo laat zijn woordvoerder weten. Alleen maar bedroefd? «Hoe kan het dat Benedictus XVI niet ziet dat de zedenschandalen van de geestelijkheid niets anders zijn dan het loon voor de verheerlijking van “de transcendentie van de menselijke persoon” en van de autonomie van het individu tegenover zijn Schepper en Verlosser, opgeëist in naam van de rechten van de mens en in het bijzonder het recht op vrijheid van godsdienst?» (broeder Bruno van Jezus, *Il est ressuscité!* nr. 98, oktober 2010, p. 4). Het Tweede Vaticaans Concilie en de Pausen die het gepatroneerd en opgelegd hebben, oogsten wat ze gezaaid hebben.

Nu de Kerk zo onder vuur ligt, zou men denken dat haar beleidsverantwoordelijken proberen de rangen te sluiten. Niets is minder waar. Op *The Fatima Network*, de webstek van het tijdschrift *The Fatima Crusader* van pater Nicholas Gruner, verscheen een artikel waarvan de titel maar al te duidelijk is: «BELGIAN BISHOPS USE CRISIS TO PUSH PROGRESSIVE AGENDA» («Belgische bis-

«MORGEN, VATICANUM III»! Publieke bijeenkomst van de Katholieke Contrareformatie in Parijs, 14 oktober 1971.

schoppen gebruiken crisis om hun progressieve agenda door te drukken »).

« *Er zijn in de Kerk mensen die proberen elke omstandigheid uit te buiten om hun agenda gerealiseerd te krijgen. [...] Recente ontwikkelingen in België zijn daar een goed voorbeeld van.*

« *Bisschoppen Patrick Hoogmartens en Jozef De Kesel, respectievelijk van Hasselt en Brugge, hebben een erg gemediatiseerd staatsonderzoek naar mogelijke kerkelijke doofpotoperaties of tekortkomingen in het rapporteren van crimineel seksueel misbruik door leden van de katholieke geestelijkheid aangegrepen om de kwestie van het priestercelebaat aan te snijden.*

« *Volgens de bisschoppen is de tijd rijp om de kerkelijke eis dat priesters celibatair blijven opnieuw in overweging te nemen.*

« *Hoogmartens zei, aldus Agence France-Presse : "Ik kan mij twee soorten priesters voorstellen : zij die in celibaat leven en zij die een relatie hebben – gehuwd zijn." Zijn collega-bisschop, De Kesel, liet optekenen : "Mensen voor wie het celibaat menselijk gesproken onmogelijk is zouden ook de kans moeten krijgen om priester te worden."*

« *Blijkbaar wil De Kesel de priesterwijding doen opnemen op de alsmaar aangroeiende lijst van mensenrechten die iedereen op wettige wijze kan opeisen, ongeacht zijn achtergrond. Zijne Excellentie lijkt ook te vergeten dat het priestercelebaat een bijzondere genade is, geen natuurlijk attribuut dat sommigen "menselijk gesproken onmogelijk" vinden.*

« *Wat de twee Belgische bisschoppen aangetoond hebben, los van opportunisme op het hoogtepunt van een reeks schandalen, is een visie op de Kerk gebaseerd op naturalisme, niet op vastgestelde leer en discipline die sinds onheuglijke tijden gevolgd wordt. Het priesterschap is geen recht, en evenmin zomaar een carrièrekeuze : het is een goddelijke roeping » (Newsletter oktober 2010).*

Mgr. De Kesel ging in zijn uitspraken nog een stap verder : « *Ik denk dat de discussie over het celibaat veel vlugger gevolg kan krijgen dan die over de toelating van de vrouw tot het priesterambt* », zei hij in een interview met de VRT-radio.

De bisschop van Brugge weet maar al te goed dat de leer van de Kerk ondubbelzinnig is over de onmogelijkheid van de vrouw om priester te worden. Paus Joannes-Paulus II heeft dit trouwens nogmaals bevestigd in zijn apostolische brief *Ordinatio sacerdotalis* van 22 mei 1994. Een bisschop moet de geloofsschat, *depositum fidei*, ongeschonden bewaren en doorgeven aan de volgende generatie, in plaats van de schandaalsfeer te misbruiken om zich interessant te maken bij een kliek onverbeterlijke progressisten.

Steeds brutelere aanvallen van buitenaf, decadentie en anarchie binnenin : de Kerk daverd op haar grondvesten. Is zij dan niet gebouwd op de Steenrots ? Ja, maar wat als de opvolger van de H. Petrus zelf verblind is en dwaalt ?

Bij zijn bezoek aan Groot-Brittannië, ter gelegenheid van de zaligverklaring van kardinaal Newman, nam Benedictus XVI deel aan een oecumenische dienst in

de abdijkerk van Westminster in het gezelschap van Dr. Rowan Williams. Deze Williams noemt zichzelf "aartsbisschop van Canterbury" ; de waarheid is dat hij slechts een functionaris van de Kroon is, benoemd door de Britse koningin, en dat de abdij van Westminster door de *Church of England* gestolen is van de Rooms-katholieke Kerk. In de apostolische bul *Apostolicae curae* uit 1896 heeft Paus Leo XIII in definitieve bewoordingen bevestigd dat de anglicaanse bisschops- en priesterwijdingen van nul en generlei waarde zijn, omdat de apostolische opvolging in Engeland onderbroken werd met de eenzijdige "wijding" van Matthew Parker tot "aartsbisschop" in 1559.

Rond de Paus en onder de aanwezigen bevonden zich verschillende vrouwelijke anglicaanse "priesters", met Romeinse col of in koorgewaad. De Paus accepteerde alles met een voldane glimlach en onderstreepte : « *Samen met de leden van andere religieuze tradities moeten wij getuigen van de transcendente dimensie van de menselijke persoon en van de universele oproep tot heiligheid. De oecumenische samenwerking blijft essentieel en zal zeker vruchten voortbrengen ten gunste van de vrede en de harmonie in de wereld.* » En de H. Thomas More en zoveel andere Engelse katholieken die als martelaar gestorven zijn voor hun trouw aan de Roomse Kerk ?

Als de Paus zelf de leer van de Kerk publiekelijk met voeten treedt en het tegengestelde ervan verkondigt, welk gezag heeft hij dan nog om de Belgische bisschoppen terecht te wijzen ? Dan rest er inderdaad niet veel anders dan enkel nog « *bedroefd* » te zijn... terwijl de Kerk in een grote puinhoop verandert.

* * *

Wat is de remedie voor de complete chaos waarin de Kerk en met haar de wereld terechtgekomen zijn ?

« *In buitengewone omstandigheden beschikt de Kerk over het buitengewone hulpmiddel van het oecumenisch Concilie. Tienmaal na elkaar hebben grote Concilies tegelijkertijd de Kerk en de wereld gered door een intelligent en moedig beroep te doen op de onveranderlijke en gewijde Traditie. De concilievaders werkten, en de H. Geest stond hen op bijna tastbare wijze bij. Het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) heeft gebroken met deze lange geschiedenis van miraculeus herstel » (broeder Bruno van Jezus, *Il est ressuscité !* nr. 88, dec. 2009, p. 1).*

Want Vaticanum II wou anders zijn : pastoraal in plaats van dogmatisch. Het Concilie draaide uit op een permanente revolutie die tot op vandaag voortduurt.

Vaticanum III zal opnieuw aanknopen met de onveranderlijke leer van de Kerk : « *De Vaders zullen op het toekomstige Concilie onze tijd onderzoeken in het licht van het Evangelie en de Traditie om te bepalen wat wij nodig hebben en wat ons vreemd is. De H. Geest zal aanwezig zijn om hen in dat werk te beletten hoogstpersoonlijke ingevingen te volgen en hen te helpen om de onveranderlijke leer uit te drukken, op een manier die beantwoordt niet aan de eisen van de tijd maar aan de noden ervan* » (abbé de Nantes).

redactie KCR

VATICANUM III VOORBEREIDEN

DE KATHOLIEKE MISSIES

Om de kritiek te weerleggen dat hij alleen maar negatief commentaar op het Tweede Vaticaans Concilie had, zette abbé de Nantes op een publieke bijeenkomst in Parijs op 14 oktober 1971 een groots opgezet project in de steigers : het leggen van de grondslagen voor Vaticanum III, « het Concilie van de restauratie van de Kerk en van de katholieke verzoening ». Onder de algemene titel « *PRÉPARER VATICAN III* » zette hij in de daaropvolgende maanden zijn visie uiteen op de verschillende onderwerpen waarover het toekomstig Concilie zich zal moeten uitspreken.

De H. Franciscus Xaverius schrijft geknield een brief aan zijn overste Sint-Ignatius. Houten biechtstoelpaneel in de voormalige jezuïetenkerk Sint-Carolus Borromeüs te Antwerpen.

Francisco de Yasu de Azpilcueta y Xavier (1506-1552) is één van de grootste missionarissen die de Kerk ooit voortgebracht heeft. Hij verkondigde het Evangelie in Azië, van India tot Japan, en stierf op 46-jarige leeftijd op het eiland Shang Ch'uan, in het zicht van het keizerrijk China.

« Eén van de duidelijkste tekenen van de levenskracht van de Kerk is haar missionaire bezieling. Men geeft slechts wat men zelf in overvloed bezit, men overtuigt slechts de anderen van datgene waarvan men zelf volkomen overtuigd is » (abbé Georges de Nantes).

DE prediking van het Evangelie door diegene die voor deze zending is uitgekozen, voorbereid en gezalfd door de H. Geest van de Kerk, is het allereerste werk van het christelijk apostolaat. Dit werk bestaat hoofdzakelijk uit de verkondiging van het enig zaligmakende heil dat voor alle mensen verworven is door de éne Verlosser, Jezus Christus, de Eniggeboren Zoon van God.

Vanaf het eerste woord van deze prediking springt een essentieel en absoluut verschil in het oog tussen Christus enerzijds en gelijk welke mens anderzijds, tussen zijn godsdienst en alle mogelijke andere godsdiensten, tussen zijn Kerk en gelijk welke menselijke gemeenschap. Dit verschil betreft niet de graad van volmaaktheid maar het wezen zelf. Want « **er bestaat geen redding in iemand anders** » en dus is er « **buiten de Kerk geen heil** ». Dat is het fundament van de evangelische prediking.

Daardoor valt de mensheid uiteen in twee groepen : zij die het goddelijk Woord gehoord hebben – ongeacht of zij het aangenomen hebben of niet – en zij die het nog *niet* gehoord hebben. En vermits wij samenlevingen vormen waarin alles in zekere zin gemeenschappelijk wordt, zijn er vanaf het begin twee geografische ruimten ontstaan : de wereld waarin Christus gekend is en de heidense wereld die nog niet geëvangeliiseerd is. “Nog niet”, omdat het voor zich spreekt dat de Eniggeboren Zoon van God eenmalig mens geworden is

opdat de uitverkorenen uit alle naties tenslotte verenigd zouden worden in één enkele, ware Kerk.

Deze twee geografische ruimten zijn bepalend voor een verschil in het apostolaat van het goddelijk Woord. AAN HEN DIE MET HET WOORD REEDS IN AANRAKING ZIJN GEKOMEN verstrekt de Kerk, die temidden van hen ingeplant is, op gezagvolle wijze prediking : systematisch onderricht van de katholieke leer aan de gelovigen, onafgebroken oproepen aan hen die weigeren te geloven ondanks het licht. ZIJ DIE NOG NIET MET HET WOORD IN AANRAKING ZIJN GEKOMEN zijn het voorwerp van missionering, waarbij Jezus Christus aan hen wordt bekendgemaakt met het oog op hun bekering en de uitbouw van de Kerk in hun midden.

Vermits deze « *missies* » plaatsvinden in landen waar nog geen plaatselijke hiërarchie bestaat, behoren zij tot het domein van de Paus. Sinds 1622 is het de *SACRA CONGREGATIO DE PROPAGANDA FIDE* (« Heilige Congregatie voor de Voortplanting van het Geloof ») die instaat voor het bestuur over de gebieden waar de Kerk nog niet officieel ingesteld is en waar zij slechts aanwezig is in de persoon van religieuzen die er naartoe gezonden zijn, de « *missionarissen* ».

Eén van de duidelijkste tekenen van de levenskracht van de Kerk is haar missionaire bezieling. Men geeft slechts wat men zelf in overvloed bezit, men

overtuigt slechts de anderen van datgene waarvan men zelf volkomen overtuigd en tevreden is. Omdat de ware godsdienst volheid van genade en waarheid is, kan het niet anders of hij maakt het geestelijk geluk en zelfs de tijdelijke welvaart uit van de volkeren die hem aangenomen hebben. De christelijke landen, vurig en welvarend, worden in hun beste vertegenwoordigers (hun elite) de propagandisten en verspreiders van de Weg, de Waarheid en het Leven. Vanaf het moment dat de Christenheid geboren werd, is zij missionair geweest. En hoe hoger haar beschaving stond, hoe meer zij tegelijkertijd haar geloof, haar cultuur en alle soorten menselijke weldaden uitgestraald en verspreid heeft.

DE CRISIS VAN DE MISSIES

Elke missionering veronderstelt, om het met een moderne uitdrukking te zeggen, een “verschil in potentieel” tussen hen die missionarissen uitzenden en hen naar wie ze gezonden worden. Het verschil ligt in de GODSDIENST die de missionarissen meebrengen en die de ware godsdienst is, oneindig superieur aan alle andere mogelijke religies. Het verschil ligt ook in de BESCHAVING die op deze godsdienst gebaseerd is en waarmee geen enkele andere beschaving te vergelijken is.

Al lang geleden heeft het Westen zijn beschaving willen scheiden van het christendom dat er de bron van is. Vol hoogmoed hebben wij onze techniek en onze cultuur overal op de aardbol verspreid als een puur wereldlijk en menselijk succes. De volkeren hebben geleerd deze verworvenheden te kopiëren en erin te delen, zonder tegelijkertijd ook ons geloof te aanvaarden en over te nemen. Wij wilden de strikte scheiding van Kerk en staat: dit **laïcisme** is door hen overgenomen, en wij hebben deze ontwikkeling aangemoedigd en geveleid. De wereld heeft daardoor afgeleerd de christenen te beschouwen als de enigen die écht beschaafd zijn, en zij heeft de ware beschaving niet meer als fundamenteel christelijk gezien. Onze godsdienst werd losgeweekt van onze westerse successen, en daardoor is men de missies gaan beschouwen als overbodig voor de menselijke vooruitgang.

Minder lang geleden is de Kerk ertoe gekomen te twifelen aan zichzelf en aan de unieke schat van haar goddelijke Openbaring. Zij begon de andere godsdiensten en de plaatselijke culturen te bewonderen. De idee van de gelijkheid van alle mensen en andere revolutionaire dogma's hebben onweerstaanbaar geleid tot een soort van **relativisme**. Het gevolg was dat de christelijke godsdienst zijn uniek karakter verloor en dat zijn historische superioriteit in twijfel getrokken werd.

De prijs die voor deze dwaling betaald moest worden was de crisis van de missies. Eerst en vooral begon de recrutering in de christelijke landen achteruit te lopen; missieroepingen kunnen immers alleen maar geboren worden wanneer een volk in zijn gods-

dienst gelooft als in de enige ware en heilzame religie. Vervolgens kregen de missionarissen geen toelating meer om Christus, enige Heer en Verlosser van personen en volkeren, in zijn volheid te prediken. Tenslotte raakten de heidenen ervan overtuigd dat zij toegang konden krijgen tot de westerse beschaving zonder verplicht te zijn onze godsdienst over te nemen. Wat zij wél overnamen was onze ideologie van de gelijkheid, en die gebruikten ze om hun eigen religies en zelfs hun barbaarse praktijken recht van bestaan te geven. **Op die manier zijn wij eigenlijk de missionarissen van de menselijke hoogmoed geworden.**

DE « NIEUWE MISSIOLOGIE »

In die situatie kwam een aantal vernederde missionarissen in de verleiding om zich te verzoenen met de moderne wereld, om gemakkelijker door die wereld aanvaard te worden. Het was de periode waarin het **liberalisme** de Kerk binnendrong, in de tweede helft van de 19de eeuw, en deze nieuwe denkrichting was daarvan de exponent... Zij begonnen met van zichzelf apostelen van de moderne techniek en van de democratische politiek te maken. Vervolgens legden zij zich toe op het aanmoedigen en vleien van de verzuchtingen van de autochtone bevolking, om zo het Evangelie uiteindelijk “geloofwaardig” te maken en de prediking ervan aanvaardbaar.

Deze zgn. « nieuwe missiologie » berustte op drie principes. Ten eerste wees zij het zogezegd te gemakkelijke argument af dat tot dan toe de suprematie van de blanken verbonden had met hun ware godsdienst; ze beschouwde dus zoals iedereen de technische en politieke “vooruitgang” als moderne veroveringen die los stonden van de godsdienst. Ten tweede weigerde zij het Evangelie te zien als de enig mogelijke en definitieve oplossing voor het probleem van de menselijke lotsbestemming; zij veroordeelde dus het “fanatisme” en de “bekeringsijver” van vroeger. En ten derde wou zij de meest uiteenlopende religies en praktijken *a priori* als waardevol respecteren, zonder ernaar te streven deze te vervangen door de ene christelijke godsdienst.

Als profeten en stichters van deze nieuwe missionering worden de Vlaamse lazarist pater Vincent LEBBE (1877-1940) en de Franse priester Jules MONCHANIN (1895-1957) beschouwd. Hun droom was die van Lamennais, Sangnier en Maritain, maar dan uitgebreid tot de heidense wereld. We weten dat laatst genoemde denkers grote invloed hebben uitgeoefend op verschillende prelaten die een sleutelrol speelden op het Tweede Vaticaans Concilie, kardinaal Montini (de latere Paulus VI) op kop. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het jongste Concilie de nieuwe missiologie – die tot dan toe slechts door een (invloedrijke) minderheid aangehangen werd – officieel aanvaard heeft... en helaas nog veel verder is willen gaan.

VATICANUM II GEEFT DE DOODSTEEL AAN DE MISSIES

Ook op het domein van de missies wou het Tweede Vaticaans Concilie alles omvormen en vernieuwen. Het charter van deze vernieuwing was het decreet *AD GENTES DIVINITUS* over de missieactiviteit van de Kerk.

Ondanks al het vreugdegeschal dat zoals gewoonlijk de afkondiging van dit decreet begeleidde, liep de totstandkoming ervan helemaal niet van een leien dakje. Een fundamenteel meningsverschil kwam aan het licht – *niet* tussen integristen en progressisten, maar **tussen de missionarissen zelf enerzijds en de ideologen van de hervormingsgezinde partij anderzijds.** Deze laatsten bekeken alles vanuit hun ivoren toren van de utopie en beschuldigden de missionarissen ervan niet uit te stijgen boven hun « *kleingeestige en beperkte* » zorgen en belangen (*Unam Sanctam* nr. 67, p. 108). Maar de missionarissen wisten waarover ze spraken omdat het hun roeping en hun leven was; zij voorzagen en waarschuwden dat de nieuwe theorieën zouden uitlopen op de ondergang van de missies en de ontmoediging van de missionarissen, wat de feiten nadien maar al te duidelijk aangetoond hebben.

De strijd was hardnekkig, maar uiteindelijk haalde de Hervorming het, door de wil van Paus Paulus VI en een meerderheid die zich helemaal niet bewust was van wat er op het spel stond.

MISSIES OF ZENDING ?

De terminologie is in alle revoluties van groot belang. De nieuwlichters op het Concilie wilden absoluut af van het concrete woord “missies” en propageerden de abstracte term “missionering” of “zending”. Ze kregen echter tegenwind van de missionarissen :

« *Bepaalde missiebisdommen vreesden dat een te brede en te vage opvatting van de missionering alleen maar zou afleiden van de eigenlijke missionaire inspanning en de crisis van de roepingen slechts zou aanwakken. Het missiemilieu in het algemeen toonde enige ongerustheid ten overstaan van de ontwikkeling van ideeën zoals die van “Kerk in staat van missionering” en “missionaire parochies”. De uitbreiding van de benaming “missionair” tot gebieden waar de Kerk reeds uitgebreid ingeplant was vatten zij op als een echt schandaal : dit was, zo zeiden ze, een grove misvatting over de “technische” betekenis van het woord missionering, waardoor de eigenheid van de missieroepingen ontkend werd en recrutering en ontwikkeling gecompromitteerd werden* » (Marie-Joseph Le Guillou, O.P.).

Wat bracht de hervormingsgezinde clan hiertegen in ? « *Talrijk waren echter zij die, in het besef dat zij deel uitmaakten van het college van bisdommen en daarvan ook de wereldwijde missionaire verantwoordelijkheid deelden, wensten dat er een verband werd*

gelegd tussen de missies en de zending van de Kerk. Volgens hen moest er een plechtige bevestiging komen van de eigenheid van zowel de missies als van de missionaire roeping ; er moest aangetoond worden dat het doorheen de missies dezelfde Ene Kerk is die in actie treedt... »

De missionarissen lieten zich evenwel niet in de doeken doen door deze fraaie redeneringen en mooie beloften. **Door van de missies de zaak van iedereen te maken zouden zij de zaak van niemand worden.** Door ze “opnieuw te situeren in het hart van de Kerk” zou men ze wegtrekken van de streken ver weg. Hun reden van bestaan en de grootheid die hen eigen was zouden voorgoed verdwijnen.

De *MISSIES VAN GISTEREN* stonden tegenover de *MISSIONERING VAN MORGEN*. De *missies van gisteren* zijn het werk van christelijke landen die hun missionarissen uitzenden naar de heidenen in verre landen om hen te bekeren ; heel concreet zijn het onze Europese landen die missionarissen uitzenden naar gebieden aangeduid door de Congregatie van de *Propaganda fide* om er de Kerk in te planten. De *missionering van morgen* is de zending in de wereld van “dienaars van het Woord” voor een evangelisatie die nooit eindigt en altijd moet voortgezet worden, los van elke poging tot bekering of project om kerkelijke instellingen op te richten ; eigenlijk weet men op de duur niet meer wat men eigenlijk gaat doen...

De missionarissen protesteerden fel, ook al probeerde men hen gerust te stellen dat zij bij de nieuwe visie niets zouden verliezen. En zij hadden gelijk. Overall waar de missionarissen bezweken voor de zinsbegoocheling van “de Zending” zijn “de missies” in elkaar gestuikt.

BEKERING OF NIET ?

Vroeger was het duidelijk : het doel van de missies was de bekering van de heidenen. Daarover gaat het niet meer in het conciliedecreet, wél over de « *dienst van het Woord* » die zich richt tot elke mens en die geen onderscheid van plaats maakt. Men beweerde dat men zo de missionering « *terugbracht tot in het hart van de Kerk* ». In werkelijkheid werden de missies op die manier beroofd van hun basis die tot dan niet bediscussieerd werd : de redding van de zielen en de voortgang van de Kerk in een wereld die nog gebukt ging onder het juk van Satan. Het Concilie stelde echter dat heel het Volk van God een missionaire roeping heeft in zijn eigen omgeving, en dat het ganse episcopaat op collegiale wijze verantwoordelijk is voor “de Zending”. De essentie van de missionering, het brengen van de Blijde Boodschap aan de heidenen, wordt op die manier van bijkomstig belang.

Het is het vergif van *LUMEN GENTIUM* dat in deze nieuwe visie binnengeslopen is: waar vroeger het uiteindelijke doel van de Kerk was de mensen tot God te voeren via Christus, gaat het sinds Vaticanum II om het realiseren van de solidariteit binnen een verzoende en broederlijke mensheid. Deze louter aardse bekommernis heeft geleidelijk aan de plaats ingenomen van de religieuze doelstelling. **De “Zending” van de Kerk in conciliaire zin is het verwezenlijken van de eenheid van het mensdom:** « Alle christengelovigen, waar zij ook leven, moeten door het voorbeeld van het leven en door het getuigenis van het woord de nieuwe mens, die zij door het doopsel hebben aangedaan, en de kracht van de H. Geest, waardoor zij door het vormsel versterkt zijn, zo openbaren dat de anderen bij het zien van hun goede werken de Vader verheerlijken en een vollediger begrip krijgen van de ware zin van het menselijk leven en de algemene band van de eenheid van de mensen » (*AD GENTES DIVINITUS* nr. 11). En verderop: « De christengelovigen moeten werken en met alle anderen samenwerken aan de juiste ordening van de economische en sociale aangelegenheden. [...] Laten de gelovigen bij dit werk vurig verlangen op bedachtzame wijze hun bijdrage te leveren voor de ondernemingen die door private en publieke instellingen, door regeringen, door internationale organen, door de verschillende christelijke gemeenschappen en door de niet-christelijke godsdiensten bevorderd worden » (nr. 12).

Maar waarom moeten er dan nog missies zijn, als de noodzaak niet meer bestaat om de zielen te redden van de ondergang en de volkeren uit de klauwen van Satan? De verontruste missionarissen eisten dat het Concilie van geheel de Kerk materiële en geestelijke hulp zou krijgen, maar eerst en vooral dat het belang, de hoogdringendheid, de absolute noodzaak zelfs van de missies op een overtuigende manier zou afgekondigd worden. Tenslotte gaven de hervormers toe en lieten in het conciliair decreet het prachtige nr. 7 inschuiven: « ... Allen moeten zich, na Christus door de prediking van de Kerk te hebben erkend, tot Hem bekeren en bij Hem en bij de Kerk, die zijn lichaam is, door het doopsel worden ingelijfd. Christus zelf immers heeft uitdrukkelijk de noodzakelijkheid van het geloof en het doopsel afgekondigd. [...] Daarom rust op de Kerk de noodzakelijkheid om te evangeliseren en heeft zij tegelijkertijd daartoe het heilige recht. »

Maar onmiddellijk daarop keert de tekst weer snel terug naar het zuiver aards mondialisme: « ... deze vernieuwde mensheid, die doordrongen is van broederlijke liefde, oprechtheid en vredesgezindheid en waar alle mensen (!) naar streven » (nr. 8). « Het Evangelie is in de geschiedenis van de mensheid, ook de tijdelijke, waarlijk het zuurdeeg van de vrijheid en de

voortgang geweest en toont zich altijd door als het zuurdeeg van broederlijkheid, eenheid en vrede » (*ibid.*). Waar gaat het nu eigenlijk over: godsdienst, beschaving of revolutie?

HET « AGGIORNAMENTO »

Het Concilie speelde zich af in de jaren van de dekolonisatie, waarin scherp geageerd werd tegen het blanke ras, de westerse landen hun kolonies overzee opgaven en socialistische en revolutionaire ideologieën de overhand kregen. **In plaats van tegen de stroom op te roeien besloot Vaticanum II zich in de stroming te werpen en er zich te laten door meevoeren.**

« De bisschoppen van de missie erkennen de vanzelfsprekende noodzaak van het “aggiornamento”, van een nieuwe oriëntering die authentiek en oprecht moet zijn. Het gewicht van het historisch verleden foltert hen en ze zouden zich ervan willen bevrijden. Zij weten maar al te goed wat men de missie verwijt: kolonialisme en neokolonialisme, nationalisme, imperialisme en vermenging met de politiek, dit alles verbonden met de westerse zelfgenoegzaamheid en de hoogmoed van het ras. **Het Concilie moet dit schandaal voor eens en voor goed uitroeien.** De aanwezigheid van de missie temidden van de niet-christelijke volkeren kan enkel een aanwezigheid in de liefde zijn [...] door dienstbaarheid, naastenliefde en dialoog, en door zich ter beschikking van allen te stellen » (J. Schutte, in *Unam Sanctam* nr. 67, pp. 112-113).

Onder het voorwendsel om te stoppen met racisme, kolonialisme enz. dwong het Concilie de missionarissen zichzelf de armen en de benen af te hakken, en de tong. Absoluut verbod om iets in te voeren van onze westerse geest, onze riten, onze zeden. Omgekeerd alles aanvaarden, alles respecteren van de autochtonen bij wie men terecht komt, niet meer om hen te bekeren of met gezag tot hen te prediken, maar om hen te dienen: « De waarachtige missionaire aanpassing betekent en vereist een dubbele beweging: gastvrij onthalen en “zich begeven naar” » (*ibid.*, p. 113). Ontvangen meer dan geven!

Een dergelijk *aggiornamento*, dat steunt op westerse zelfkritiek en het cultiveren van schuldgevoelens, gooit de traditionele missionering volkomen omver. De “nieuwe” missionaris moet zich door de autochtone bevolking laten onderrichten over alle inheemse waarden; hij komt om hen te bewonderen en hen te dienen. Deze monsterlijke omkering van de opdracht die Jezus zijn apostelen gegeven heeft, wordt uiteengezet in hoofdstuk II van *AD GENTES*, artikel 1: « Het christelijk getuigenis ». « De Kerk moet in deze menselijke groeperingen aanwezig zijn door haar kinderen die daar thuis zijn of daarheen worden gezonden [...] Zij moeten zich in waardering en liefde bij die mensen aansluiten,

zich leden weten van de groepering van mensen waaronder zij leven en door de verschillende betrekkingen en werkzaamheden van het menselijk leven deelnemen aan het culturele en sociale leven. Zij moeten vertrouwd zijn met hun nationale en godsdienstige tradities. Zij moeten [...] de mensen leren kennen waaronder zij leven en met hen omgaan, opdat zij in een oprechte en geduldige dialoog vernemen welke rijkdommen de milde God aan de volkeren heeft uitgedeeld », enz. enz.

Wat blijft hier over van de opdracht van Jezus : « GAAT EN ONDERWIJST ALLE VOLKEREN, EN DOOPT HEN IN

DE NAAM VAN DE VADER, DE ZOON EN DE HEILIGE GEEST » ?

DE GEVOLGEN

De steile val van de katholieke missies is het onmiddellijk gevolg geweest van het Tweede Vaticaans Concilie. Zeker, de moeilijkheden dateren van vroeger ; verkeerde oplossingen werden al vóór het Concilie gepropageerd en op verschillende plaatsen in de praktijk gebracht. Maar Vaticanum II nam ze allemaal over en kondigde ze af met het soevereine gezag dat men tot op vandaag, en volkomen ten onrechte, aan dit « pastoraal » Concilie toekent.

DE RESTAURATIE VAN DE MISSIES DOOR VATICANUM III

Een plechtig eerherstel van de katholieke missies dringt zich vandaag op, net als de algemene reorganisatie ervan. Het Derde Vaticaans Concilie zal die opdracht op zich nemen. Wat de essentie betreft, is er niets veranderd tegenover vroeger : de missies zijn nog altijd even noodzakelijk.

DOGMATISCHE BEVESTIGING : BUITEN DE KERK GEEN HEIL

Rahner, Ratzinger, Congar en anderen hebben op het Tweede Vaticaans Concilie getracht om de missies op een zeer hoog niveau te situeren, tot in de schoot van de H. Drie-eenheid, namelijk in de goddelijke “*zendingen*” van het Woord en van de H. Geest. Laten we hun inspanningen accepteren als een vooruitgang van de theologie, al dient opgemerkt dat de Kerk altijd al gemediteerd heeft over het woord van Christus : « **Zoals mijn Vader mij gezonden heeft, zo zend ik u** » (Jo 20, 21). Het is zeker een verhevener visie dan die van de missionarissen die door de congregatie van de Propaganda naar verre streken gestuurd werden. Maar beide visies sluiten elkaar niet uit, mogen elkaar niet uitsluiten. De hooggestemde beschouwingen van Vaticanum II over « *de Zending* » leidden er ten onrechte toe dat de reële noodzaak om het Evangelie vanuit de christelijke landen naar verafgelegen gebieden te brengen voor de bekering van de heidenen uit het oog verloren werd, en zelfs afgewezen. Vaticanum III zal beide visies met elkaar in overeenstemming brengen.

Gedurende eeuwen hebben de christenen spontaan aanvaard dat er geen eeuwig en zelfs geen tijdelijk heil bestond tenzij in het geloof in Jezus Christus en de aansluiting bij de Kerk. Dit geloof steunde op het Evangelie, dat hierover formeel is. Het was de doorslaggevende reden voor de missieroepingen. Deze overtuiging ging echter gepaard met een **dogmatische vaagheid** wat de interpretatie van dit beginsel betrof : men aanvaardde uitzonderingen op de regel, men sprak over “doopsel van verlangen” en “doopsel in het bloed”. Men wist dat God alle mensen wilde redden en dat de

heidenen door Hem zouden geoordeeld worden volgens de graad waarin zij de Wet kenden.

De al te strikte interpretatie van het axioma “*Buiten de Kerk geen heil*” is altijd veroordeeld geweest door het kerkelijk leergezag. Maar het beantwoordde niettemin aan zulk een rotsvaste overtuiging dat het bepalend is geweest voor massa’s missieroepingen, die geleid hebben tot heldhaftige levens en vaak tot het martelaarschap. Het Concilie van morgen zal dit beginsel opnieuw moeten proclameren en bovendien verduidelijken. Het zal dat naar onze mening moeten doen door de twee grote zones van evangelisatie van de mensheid van elkaar te onderscheiden :

a) ONDUBBELZINNIGE TOEPASSING IN DE LANDEN VAN DE CHRISTENHEID. Christus zelf kennen betekent gedwongen worden om in alle klaarheid te kiezen tussen zijn licht en de duisternis, tussen het heil of de verdoeming. Voor hem die Christus ontmoet heeft, bestaat er slechts redding in het geloof ; ongeloof betekent veroordeling. Op dezelfde manier leidt kennis van de Kerk tot een beslissende keuze, en **niemand kan gered worden die de Kerk heeft leren kennen en haar toch van zich afstoot**. Anders en positiever gezegd : alle mensen van goede wil, alle harten die door de H. Geest naar het licht geleid worden, zijn innerlijk ongeduldig om de Kerk te ontmoeten ; ze zijn helemaal klaar om haar te erkennen als het heil dat zij zoeken en om er binnen te gaan. In en door de Kerk richt Christus zich rechtstreeks tot elke mens om hem het heil aan te bieden. Als de mens weigert dan betekent dit dat hij door zijn eigen schuld de voorkeur geeft aan de duisternis boven het licht.

Deze categorische bevestiging vormt het fundament waarop de geloofsverkondigers in onze christelijke landen zich moeten baseren.

b) MYSTERIEUZE TOEPASSING IN DE HEIDENSE GEBIEDEN. Het beginsel dat er alleen maar redding is in Christus en door Hem, en dus in de Kerk en door haar, duldt geen uitzondering. Het is absoluut. Maar om het

goed te begrijpen en juist te interpreteren moet men het verbinden met het geheel van de geopenbaarde waarheden. Wanneer het gaat om de mensenmassa's die nooit over Jezus Christus of de Kerk hebben horen spreken, zal het heil dat God hen voorstelt voor hen een onzichtbare band betekenen met Christus en de zichtbare Kerk. **Dit betekent dat de missieprediking eigenlijk overal in de wereld op onzichtbare wijze verwacht wordt**, omdat er overal al heidenen zijn die zich bevinden in dit spoor van het heil dat alleen maar christelijk en katholiek kan zijn.

In verband hiermee zal het Concilie een ernstige dwaling moeten aanklagen, namelijk dat de valse religies kunnen beschouwd worden als "sacramenten van het heil", als werkzame middelen om redding te verkrijgen. De zielen die door de H. Geest in het spoor van het heil geplaatst zijn, zullen nooit rust vinden tenzij in de Ene Kerk!

Vaticanum III zal bijgevolg het grote nut van de missieprediking verduidelijken.

Aan hen die reeds gerechtvaardigd zijn zal deze prediking de schatten van de Kerk schenken. Alle missionarissen zijn tot hun ontroering dergelijke voorbestemde zielen tegengekomen die al op voorhand christelijk waren.

Aan hen die goed ingesteld zijn maar zonder hulp van buitenaf nog niet de bovennatuurlijke daad konden stellen die hen gerechtvaardigd zou hebben, brengt zij de hulp van de sacramenten. Wat hen betreft heeft de missionaris het besef dat hij echt hun redder is!

Aan de tegenstanders en de vervolgers geeft zij een aangrijpende verwittiging, zoals Jezus die gaf aan de Farizeeën, en voor deze personen is dit zelfs de grootste vorm van naastenliefde die op zichzelf zou volstaan om de missies te wettigen. Het is hun laatste kans, en de Kerk heeft niet het recht hen die te weigeren. De missionaris mag nooit aarzelen om het Evangelie te prediken, in de voetsporen van Christus.

Zonder de betekenis van een axioma dat op zichzelf volstaat te zeer te forceren, of juist te weinig, zal de hernieuwde overtuiging dat er geen heil is dan in Jezus Christus en door zijn Kerk volstaan om nieuwe roepingen te verwekken. En misschien zal dit zelfs het voorspel zijn tot de bekering van de hele wereld.

PASTORALE ORGANISATIE : DE ZICH UITBREIDENDE CHRISTENHEID

Het katholiek geloof lijkt velen van ons misschien wel waarachtig, maar tegenwoordig ondoeltreffend. Men heeft ons ervan overtuigd dat alle volkeren van de wereld goed genoeg kunnen leven en bloeien zonder dat ze Christus of de Kerk nodig hebben. De moderne wereld bouwt zichzelf immers op zonder God. De moderne wereld verwerpt ook de Christenheid: Europa uit misprijzen voor zijn eigen verleden, de andere

landen omdat ze alleen geïnteresseerd zijn in de materiële vruchten.

Het kan niet anders dan dat Vaticanum III op dit vlak bewust reactionair zal zijn. Met meer doorzicht dan de publieke opinie zal het komende Concilie verkondigen: **niets menselijks kan stevig gebouwd worden op een ander fundament dan Christus**. De mensen zullen altijd Christus nodig hebben voor het eeuwig leven, de samenlevingen zullen altijd de Kerk nodig hebben voor hun vrede en hun welvaart hier op aarde. Het Concilie zal dan ook alle projecten van "geestelijke dekolonisatie" en "*deseuropeïsering* van de Boodschap" verwerpen als waardeloze utopiën.

Christus heeft de Kerk ingesteld, en de Kerk heeft de Christenheid gebouwd. Er zal nooit een waarachtig christelijke en werkbare missionering bestaan dan vertrekkend van de Christenheid. Elke andere visie is utopisch.

Het Concilie moet dus eerst en vooral de Christenheid rehabiliteren. Zolang het Evangelie zijn functie en zijn eer van fundament van de westerse beschaving niet zal teruggevonden hebben zal het elders niet "geloofwaardig" zijn. Zolang de Kerk de Christenheid, die haar eigen vrucht is, zal veroordelen, zal zij geen enkele vrucht dragen bij de heidenen. « **Zoek eerst het rijk Gods en zijn gerechtigheid, en dit alles zal u worden geschonken als toegift** » (Mt 6, 33). De Kerk moet tegen de heidense volkeren kunnen zeggen: kijk naar de Christenheid, kijk naar de volkeren die het Evangelie hebben aangenomen, en bewonder de weldaden die ze daardoor ontvangen hebben!

Ingaand tegen de menselijke hoogmoed zal Vaticanum III tot de westerlingen zeggen: jullie zijn enkel maar groot dankzij Christus en de Kerk die jullie hebben gemaakt tot wat jullie zijn. En tot de andere volkeren zal het Concilie zeggen: de weg naar jullie heil loopt doorheen jullie onderwerping aan deze bewonderenswaardige Christenheid, die alle schatten van de hemel én van de aarde bezit om ze met jullie te delen.

a) EVANGELISATIE VAN DE NOG PRIMITIEVE HEIDENEN. Een blik op de wereldkaart maakt duidelijk dat er nog (of terug) immense gebieden zijn die simpelweg de behoefte hebben om van ons, in de naam van Christus, de steun van de economie en de politiek te krijgen om, doorheen deze tijdelijke goederen, de onzichtbare goederen van het ware geloof te verwerven. Deze evangelisatie moet voortgezet worden zoals ze altijd al verlopen is, en met zoveel succes. Het Evangelie dringt tot deze volkeren door samen met de beschaving. De missionaris is hier vergezeld van de soldaat en de handelaar, en vaak ook van de avonturier. Alle gebreken van het systeem zijn bekend; ze zijn onvermijdelijk en toch van secundair belang. Het is het enige systeem dat realistisch is.

Maar wat moet onderdrukt worden is de **wanorde van vroeger**, toen de missionarissen het slachtoffer waren van de rivaliteiten en de vervolgingen van andere ontwikkelde personen die met hen meegekomen waren: socialistische ambtenaren, maçonnieke gouverneurs, protestantse zendelingen. En ook aan de **moderne wanorde** moet een eind komen: missionarissen die hun invloed willen vestigen door de wereld waar ze vandaan komen te beschuldigen van verraad aan het Evangelie en die de autochtonen oproepen om tegen het westen te strijden. *« Elk rijk dat innerlijk verdeeld is, zal ten onder gaan. »*

b) EVANGELISATIE VAN DE ONTWIKKELDE HEIDENEN. Ten opzichte van de landen die van ons de beschaving reeds ontvangen hebben, maar zonder het christendom, zal de Kerk haar missie-inspanningen moeten aanpassen: een hoge vorm van intellectualisme én een verdieping van het contemplatieve leven. De evangelisatie zal in die landen missionarissen moeten hebben die bekwaam zijn om het debat ten gronde aan te gaan: wetenschappelijke kritiek van de niet-christelijke beschaving, kritiek van de valse godsdiensten en ideologieën die deze beschaving op gelijke voet willen plaatsen met het christendom.

Het is vooral in deze streken dat **het ernstige probleem van de heidense ideeën en riten** een definitieve oplossing zal moeten krijgen. De hedendaagse Kerk heeft gestreefd naar een niet-traditionele en zeer brede oplossing, die er in bestond om bepaalde secundaire vormen van de oude cultus over te nemen, in de hoop dat daardoor het christendom gemakkelijker zou doordringen. Dit blijkt een vergissing te zijn, om verschillende redenen. De eerste reden ligt in het gevaar voor syncretisme, vermenging van godsdiensten, of zelfs de schijn daarvan. De tweede reden is de ongunstige indruk die dit wekt op de plaatselijke bevolking, van wie de ijdelheid gestreeld wordt door de overname van hun tradities maar die er al snel een teken van onbekwaamheid van onzentwege in ziet. De derde en belangrijkste reden ligt in de onweerstaanbare verwestering van onze planeet; de hele wereld neemt de “verworvenheden” van het Westen over, van Coca-Cola tot blue jeans, terwijl al de rest verglijdt tot het niveau van plaatselijke folklore. Door zich van het Westen af te keren, schoten de missionarissen zichzelf in de voet.

c) EVANGELISATIE VAN DE AFVALLIGE VOLKEREN. Naarmate de Kerk zich steeds verder uitbreidde zijn er grote open wonden ontstaan in haar sociaal lichaam. Het gaat hier niet om de “ontkerstende” christelijke landen: de plaatselijke clerus beschikt over alle middelen om ze terug te kerstenen. Het gaat ook niet om landen die in ketterij of schisma vervallen zijn: de Kerk moet naar deze streken mensen sturen die bekwaam zijn om ten gronde het debat aan te gaan. Het gaat wél om landen

die het slachtoffer zijn van vervolging. Moeten we wachten op een verandering van regime? Of op hun ineenstorting na een succesvolle “kruistocht”? Moeten we steeds opnieuw predikers naar hen toe zenden die bereid zijn het martelaarschap te ondergaan? Het Concilie zal deze knoop doorhakken, maar volgend principe dient voor ogen gehouden te worden: **het zou een dwaling zijn een heel volk te verwarren met zijn atheïstische leiders**. De Kerk weet dat zij in het bezit is van de Weg, de Waarheid en het Leven. Zij weet ook dat het echte geluk van de volkeren alleen maar mogelijk is wanneer zij over volledige vrijheid beschikt. Het is dus normaal dat zij een proces van bevrijding van de onderdrukte volkeren in gang zet.

Samengevat: de missies moeten aanleunen bij de CHRISTENHEID en zullen groeien naarmate deze zich uitbreidt door KRUISTOCHTEN en KOLONISATIE. Al de rest is dromerij van intellectuelen die elke band met de realiteit op het terrein kwijt zijn.

DE MISSIONARISSEN VAN DE TOEKOMST

Het is onvermijdelijk dat de missionaris, van wie Vaticanum II het ideale beeld geschetst heeft (*AD GENTES DIVINITUS* nrs. 23-26), een man zal blijven “met een eigen roeping” voor de evangelisatie ver van huis. Het is een dwaling gebleken te denken dat wereld-priesters voor een beperkte tijd op missie kunnen gestuurd worden om daar een tijdelijke hulpverlening te verzorgen.

Nog voor lange tijd zal de missionaris de avonturier van God blijven, de sterke man die alles geeft en bereid is tot het martelaarschap. Het nieuwe moet zijn dat deze missionaris des te nuttiger en doeltreffender zal zijn naarmate hij over een stevige wetenschappelijke, filosofische en theologische cultuur beschikt. Hij moet zijn nieuwe christenheid immers kunnen beschermen tegen de subversieve ideeën die vanuit Europa binnenwaaien en die over formidabele financiële en technische hulpmiddelen beschikken.

De missie-instituten zullen ook nog voor lang het meest volmaakte werktuig van de missionering blijven. Zij zullen voor het kader van de jonge Kerken moeten zorgen, ook al heeft men voor de plaatselijke hiërarchie iets te vroeg voor geestelijken van autochtone afkomst gekozen.

De congregatie van de Propaganda tenslotte is nog altijd het best geplaatst om de algemene leiding van de missies op zich te nemen. Vaticanum II heeft op dit punt, ondanks het dwepen met de collegialiteit, tenslotte een heilzame reflex gehad (nr. 29). Het is alleen vanuit Rome dat de nodige impulsen kunnen vertrekken, zowel om de krachten te organiseren als om de Christenheid op te roepen de missies met alle middelen te steunen.

abbé Georges de Nantes & broeder Bruno van Jezus

DE H. PETRUS CANISIUS

STRIJDER VOOR DE KATHOLIEKE CONTRAREFORMATIE

Een vergeten heilige : zo mag men Petrus Canisius wel noemen. Nochtans is het werk dat deze jezuïet van Nederlandse afkomst verricht heeft beslissend geweest voor het katholicisme in de Duitstalige gebieden. Zonder hem zou het oprukkend protestantisme in Duitsland geen halt toegeroepen zijn en zouden Beieren en Oostenrijk ongetwijfeld verloren gegaan zijn voor de Kerk. Hij verdient met recht en reden de eretitel van « tweede apostel van Duitsland », na de H. Bonifatius.

PETER Kanis wordt geboren in 1521, het jaar waarin Ignatius van Loyola zich bekeert en Maarten Luther voorgoed met Rome breekt. Zijn roeping ligt volledig in de lijn van deze gebeurtenissen : hij zal toetreden tot de orde van de jezuïeten en zijn leven wijden aan het terugwinnen van de streken die tot de ketterij overgegaan zijn.

Peter ziet het levenslicht in Nijmegen, als zoon van burgemeester Jacob Kanis en zijn echtgenote Jeliskens van Houweningen. Hij is als vijfjarige jongen afgebeeld op het zijluik van een triptiek, samen met de rest van het gezin Kanis. Merkwaardig genoeg werd onze heilige pas voor de tweede keer geportretteerd rond 1597, vlak voor zijn dood, « als een afgeleefde, zieke man, aan wie de beroerte die hem in 1591 had getroffen nog duidelijk valt af te lezen » (Paul Begheyn, S.J., *Petrus Canisius. Restauratie van het portret van een Nederlandse heilige*, in *Streven*, juni 1997, p. 527). Dit laatste schilderij heeft de beeldvorming van Canisius als een uiterst streng en onbuigzaam man bepaald – en volkomen ten onrechte, zoals we hierna zullen zien.

Vader Kanis stuurt de veelbelovende jongeman voor zijn studies naar de universiteiten van Keulen en Leuven, want hij ziet in hem een toekomstig jurist. In 1540 promoveert Peter tot *Magister artium*, maar zijn echte belangstelling gaat uit naar het godsdienstige : hij begint aan theologische studies. Ondertussen verlatijnt hij zijn naam, zoals in die tijd gebruikelijk is, tot Canisius.

Van doorslaggevend belang is zijn ontmoeting, in Mainz, met een priester afkomstig uit de Franse Alpen :

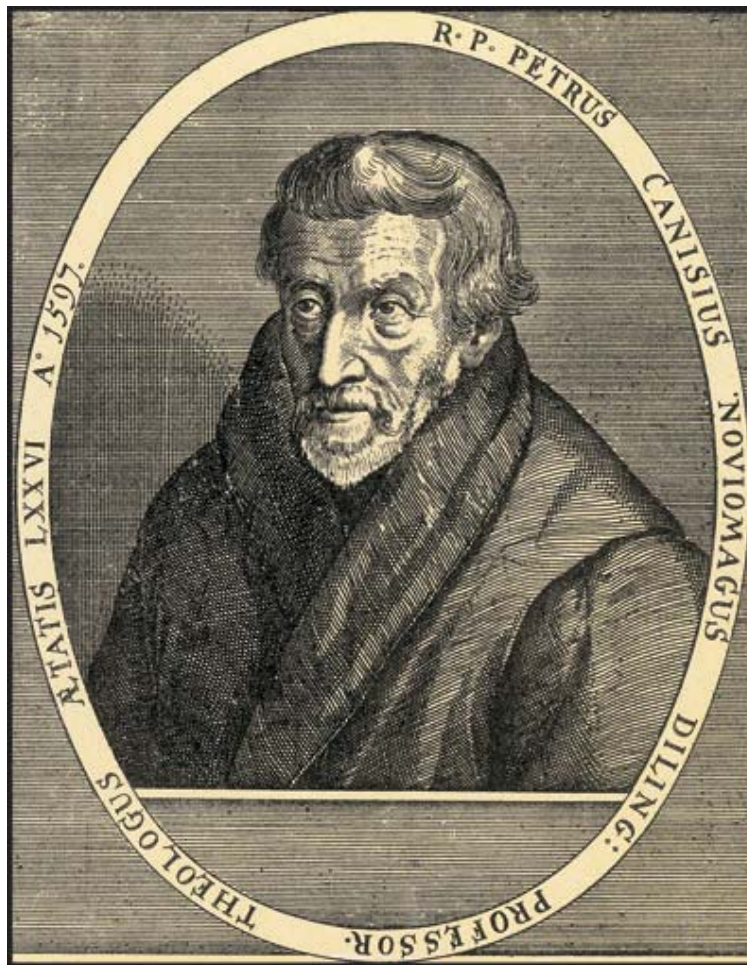
Pierre Favre, de Z. Petrus Faber. De Savoyard is een persoonlijke vriend van Ignatius van Loyola ; hij is één van de zeven die in 1534 in een kleine kapel op Montmartre bijzondere geloften aflegden en zo de kiem legden van de *Societas Jesu*, het Gezelschap van Jezus of de orde van de jezuïeten. Faber bespeurt de roeping van Canisius en overtuigt hem om onder zijn

leiding een maand lang een retraite te volgen van een geheel nieuwe aard, gebaseerd op de handleiding van de ordetichter zelf : de « *Geestelijke oefeningen om zichzelf te overwinnen en zijn leven te ordenen zonder zich te laten leiden door een genegenheid die ongeordend is* ». De Oefeningen zijn geen boek om te lezen maar een ondervinding om door te maken, « om tot het diepst van het eigen geweten door te dringen » zoals Petrus Faber zelf schrijft.

« Zeer weinig mensen begrijpen wat God van hen zou maken wanneer ze zich geheel aan zijn hand zouden overgeven en door de genade laten bewerken » (Sint-Ignatius). Canisius neemt dit

woord ter harte. De Geestelijke Oefeningen zijn voor hem een ware openbaring, en in alle helderheid ziet hij zijn levensweg uitgetekend : hij zal, in het spoor van de stichter van de jezuïeten, al zijn rijkdommen van verstand en hart ten dienste stellen van Christus en zijn Kerk.

In 1543 wordt de Nijmegenaar opgenomen in de nieuwe orde. Hij is 22 jaar en de eerste jezuïet die afkomstig is uit de Lage Landen. Prediker van het Evangelie zal hij worden, en zijn arbeidsveld zal onmetelijk groot zijn : heel het Duitse rijk, van noord naar zuid en van oost naar west, en verder Polen, Hongarije en Zwitserland.

De H. Petrus Canisius (1521-1597). Naar een portret dat vlak vóór zijn overlijden vervaardigd werd.

Op het moment waarop Petrus Canisius door Sint-Ignatius naar de Duitse landen zal gestuurd worden, in 1549, is de situatie in het Heilig Roomse Rijk verre van rooskleurig. De keizer, Karel V, heeft op het toppunt van zijn macht een kapitale fout gemaakt.

EEN MILITAIRE OVERWINNING...

Karel V heerst over een wereldrijk “waar de zon nooit ondergaat”. Maar in zijn kernland, het Duitse rijk, heeft Luther een fatale verdeeldheid gezaaid. Verschillende vorsten en machtige steden zijn afgevallen van de katholieke leer en hebben de ketterij omarmd. Was het de weerzin voor de schandalige levenswijze van veel geestelijken, zelfs van pausen, die hen deed besluiten over te lopen naar het lutheranisme? Zo wordt het vaak voorgesteld, maar in werkelijkheid speelden zeer lage motieven de hoofdrol.

Albrecht van Brandenburg, grootmeester van de Teutoonse ridders, verbrak op aanbeveling van Luther zijn religieuze geloften en confisqueerde gewoon de domeinen van de Orde voor zichzelf! In 1526 nam hij een vrouw en stichtte de dynastie van de Hohenzollern en het hertogdom Pruisen. Filips van Hessen ging in hetzelfde jaar tot de Reformatie over en sloeg alle kerkelijke gronden en bezittingen aan. Toen hij van zijn wettige echtgenote af wou, vroeg hij de lutherse leiders de toestemming om er, naar het voorbeeld van Abraham, David en Salomon, een tweede vrouw op na te mogen houden; zijn bigamie werd schoorvoetend toegestaan, « op voorwaarde dat hij het geheim hield »!

Geen wonder dat vele vorsten deze voorbeelden gingen navolgen en in het lutheranisme in de eerste plaats een vrijgeleide zagen om aan hun “appetijt” te voldoen, op alle vlakken. Hun machtige bescherming maakte dat Luther ongestoord zijn gang kon gaan. De eeuwenoude christenheid werd op een decennium tijd verscheurd, uiteengereten in twee vijandige kampen.

« De grootste misdaad van Luther is ongetwijfeld geweest dat hij de godsdienst heeft losgerukt uit de handen van de Paus om hem te onderwerpen aan de vorsten – terwijl de Kerk, ten koste van enorme inspanningen en het martelaarschap van massa's christenen, aan de beschaafde wereld net had aangeleerd en opgelegd dat de leiding van de zielen en het definiëren van het geloof háár zaak zijn, het domein van haar geestelijke en door God geconsacreerde macht » (CRC nr. 95, aug. 1975, p. 3). En abbé de Nantes vervolgt: « Waarom, vanuit welke verkeerd begrepen overweging van naastenliefde, moeten we ons inhouden om vast te stellen en te zeggen wat zonneklaar is: dat het lutheranisme een immense terugval van het christendom betekent » (*ibid.*).

Wat de Duitse vorsten dankzij Luther buitgemaakt hadden, wilden zij uiteraard niet meer lossen. Hun strijd voor de gereformeerde leer was een strijd voor het eigenbelang geworden, in de meest materiële en aardse zin. In 1531 verenigden de protestantse vorsten en elf vrije rijkssteden zich in het Schmalkaldisch Verbond. Zij rebelleerden openlijk tegen de keizer, kregen op een bepaald ogenblik de steun van de Franse koning en sloten zelfs een overeenkomst met het protestantse Denemarken. De religieuze kwestie draaide uit op een open oorlog binnen het Duitse rijk.

Karel V ging daarop in het offensief. In 1547 behaalde hij in de slag bij Mühlberg een verpletterende overwinning op het Schmalkaldisch Verbond, waarbij ook zijn grootste vijand, Filips van Hessen, gevangen werd genomen. Heel Duitsland was aan de genade van de keizer overgeleverd. Die besloot van zijn triomf gebruik te maken om zelf het godsdienstvraagstuk te regelen.

... MAAR EEN GODSDIENSTIGE NEDERLAAG

De keizer had er nauwgezet over gewaakt de oorlog niet in te gaan als kampioen van de katholieke godsdienst: hij was het staatshoofd dat rebelen tegen zijn gezag bestreed, en zijn hoofddoel was de eenheid van het rijk en niet de restauratie van het katholicisme. Door die opstelling nam Karel V afstand van het Concilie van Trente, waarvan de eerste zitting (1545-1547) duidelijk gemaakt had dat de Contrareformatie geen compromissen met de ketterij duldde: de bronnen van het geloof, de rechtvaardiging en de sacramenten waren gedefinieerd op een manier die radicaal tegengesteld was aan de ideeën van de protestanten. « De keizer wou niet erkennen dat het in de godsdienstkwestie om twee totaal tegengestelde systemen ging die niet te verzoenen waren met geven en nemen » (Ludwig von Pastor, *Geschichte der Päpste*, Franse ingekorte vertaling 1972, p. 572).

De schitterende overwinning van Mühlberg had de basis kunnen leggen voor een katholieke *Reconquista* van Duitsland. Jammer genoeg bleef de keizer in gebreke door te streven naar een compromis met de lutheranen.

Het aloude *cesaropapisme* herleefde in Karel V: niet de Paus, niet het Concilie maar hijzelf zou de godsdienstkwestie in zijn rijk oplossen. Hij gaf aan drie theologen – twee katholieken en één protestant! – de opdracht om een voorlopige religieuze regeling op te stellen, zagezegd in afwachting van een definitieve beslissing van het Concilie. De Paus was woedend om deze eigengereidheid, maar kon enkel formeel protest aantekenen.

De interim-regeling, officieel « *Verklaring van Zijne Keizerlijke en Roomse Majesteit over wat op*

het vlak van de godsdienst moet gedaan worden in het Heilig Roomse Rijk tot aan de afloop van het Algemeen Concilie », werd afgekondigd op de rijksdag van Augsburg op 30 juni 1548. Alle dogmatische voorschriften waren in de zin van de katholieke leer opgesteld, maar altijd in zeer vage en vaak dubbelzinnige bewoordingen, zodat beide partijen er hun eigen interpretatie konden van geven. Om de protestanten over de streep te trekken werden twee belangrijke toegevingen gedaan: priesters kregen de toelating om te huwen en leken mochten onder de twee gedaanten communiceren. Veelzeggend was ook de stilzwijgende aanvaarding van de grootscheepse roof van de kerkelijke bezittingen die zich in het spoor van Luther voltrokken had...

Het halfslachtig *INTERIM VAN AUGSBURG* bevredigde niemand. Vorsten en steden bogen op de rijksdag het hoofd, omdat de keizer oppermachtig was, maar eenmaal terug thuis staken zij hun kritiek niet onder stoelen of banken. Veel katholieke prinses waren verontwaardigd omdat de keizer zich in de plaats van de Paus en het Concilie stelde. De lutherse vorsten, verslagen maar niet vernietigd, weigerden het Interim op te leggen aan hun onderdanen of beperkten zich tot een puur formele afkondiging. De keizer blies warm en koud tegelijk, legde zijn ordonnantie op de ene plaats met geweld op – zoals in Augsburg, waar de tegen het Interim predikende jezuïet Bobadilla op zijn bevel verbannen werd – maar liet op andere plaatsen begaan. Hij zag al snel in dat zijn compromispolitiek niet het beoogde resultaat opleverde en dat hij eigenlijk gefaald had. Deze mislukking zou er in grote mate toe bijdragen dat Karel V zeven jaar later zou aftreden.

« De katholieke Kerk won niets bij de nieuwe ordonnantie, integendeel, ze leed er grote schade door », besluit Pastor (*op. cit.*, p. 584).

TE MIDDEN VAN DE WOLVEN

Precies op dat ogenblik van complete godsdienstige verwarring begint Petrus Canisius aan zijn missie in het Duitse rijk – een *veldtocht*, want dat is het, helemaal in de geest van de Sociëteit van Jezus.

De 28-jarige jezuïet is in 1549 al een gerespecteerd iemand. Hij is priester gewijd en heeft aan de universiteit van Bologna zijn doctorstitel in de godgeleerdheid behaald. Tweemaal is hij door Sint-Ignatius naar de keizer op audiëntie gestuurd om maatregelen te bepleiten tegen de aartsbisschop van Keulen, die de ketterij gunstig gezind is en daardoor de trouw van het hele Rijnland aan de katholieke Kerk in gevaar brengt. De bisschop van Augsburg heeft de jonge theoloog

zelfs gevraagd om als zijn adviseur deel te nemen aan de eerste zitting van het Concilie van Trente. In 1548 wordt zijn gehoorzaamheid op de proef gesteld: hij moet van de ordestichter helemaal naar het zuiden, naar Messina, om er te helpen bij de oprichting van het allereerste jezuïetencollege. In een ontroerende brief aan Sint-Ignatius legt Canisius zijn lot volledig in de handen van zijn algemeen overste:

« Als ik naar Sicilië moet gaan kan ik slechts in alle eenvoud verklaren dat ik volmaakt tevreden zal zijn met elke opdracht en elk ambt dat mij wordt opgedragen, kok, tuinman, portier, student of leraar van welk vak dan ook, ook al zou ik er nog niets van afweten. En ik beloof plechtig van nu af aan dat ik me in de toekomst nooit meer druk zal maken om datgene wat de beslissing betreffende mijn woonplaats, mijn zending naar elders of mijn leefwijze zou kunnen beïnvloeden. Eens en voor al laat ik deze zorg en elke overweging daaromtrent over aan mijn vader in Christus, de Algemeen Overste. Mijn geest en mijn lichaam bied ik nederig aan hem aan, onderwerp ik volledig aan hem, vertrouw ik hem geheel en al toe, in Jezus Christus onze Heer » (Rome, 5 februari 1548).¹

Het jaar daarop al wordt de jonge jezuïet teruggeroepen naar Rome om zijn laatste geloften af te leggen. Enkele uren voor zijn plechtige professie, terwijl hij in gebed neergeknield is in de Sint-Pietersbasiliek, ontvangt Canisius als een bijzondere genade de openbaring van het H. Hart van Jezus:

« Daarop hebt Gij als het ware het hart van uw allerheiligst Lichaam voor mij geopend, en mij bevolen uit die bron te drinken. Gij hebt mij uitgenodigd, o mijn Verlosser, om het water van mijn heil te putten uit uw bronnen! Toen voelde ik een vurig verlangen dat stromen van geloof, hoop en liefde van U in mij zouden overvloeien. Ik dorstte naar armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid, en vroeg U om mij helemaal schoon te wassen, te kleden en uit te rusten. En ik waagde het om uw Allerheiligst Hart met mijn lippen aan te raken en mijn dorst daaraan te lessen... » (uit de *Belijdenissen*).

Gesterkt door dit uitzonderlijk voorrecht – meer dan honderd jaar vóór de verschijningen aan de H. Margaretha-Maria Alacoque – woont Petrus Canisius vervolgens de Mis bij die wordt opgedragen door Sint-Ignatius. Tijdens zijn professie hoort hij Jezus duidelijk tot hem zeggen: « **Zie, ik zend u te midden van de wolven: gaat en predikt het Evangelie aan alle schepselen.** »

Hij is nu klaar voor de grote opdracht die zijn levenstaak zal zijn: het Duitse rijk terugwinnen voor het katholieke geloof.

(1) De correspondentie van de H. Petrus Canisius bleef nagenoeg integraal bewaard. Met niet minder dan 2420 brieven behoort zij tot de meest omvangrijke van de zestiende eeuw. Ze werd uitgegeven in 8 delen door Otto Braunsberger, S. J. (1896-1923). Een interessante Nederlandstalige bloemlezing vindt men in Paul Begheyn, S. J., *Een samenspel van geloof en liefde*, Kampen 1997.

Karel V als veldheer in de slag bij Mühlberg.
Staatsieportret door Titiaan (1548).

« EEN VERWAARLOOSDE AKKER »

Canisius is een overtuigd tegenstander van de compromispolitiek die op dat ogenblik niet alleen door de keizer maar ook door verschillende katholiek gebleven Duitse vorsten gevolgd wordt. Voor hem is het duidelijk: **met de ketterij onderhandel je niet, je bestrijdt ze.** Maar de velen die afgedwaald zijn van het rechte pad moet men met grote naastenliefde tegemoet treden. « *Het is verkeerd* », zo schrijft hij, « *alle andersdenkenden met eenzelfde maat te willen meten en geen onderscheid te maken tussen verleiden en verleiders, tussen leerlingen en leraars van de dwaling.* » De gewone mensen zijn misleid door

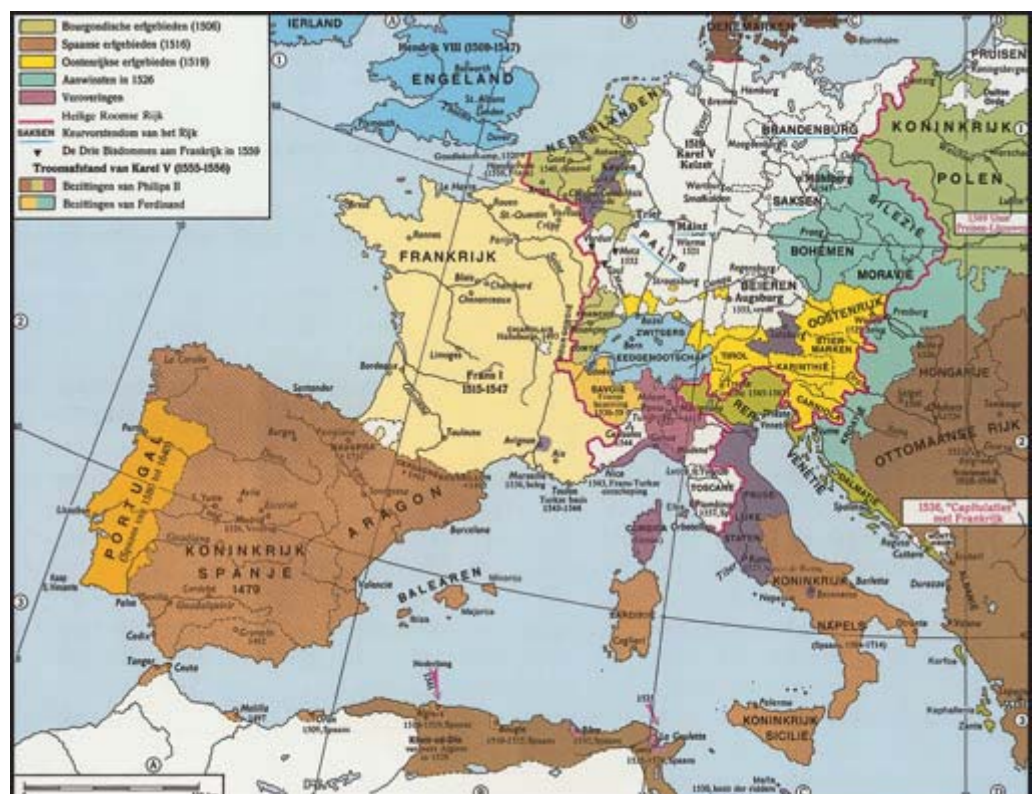
Europa in 1555, aan de vooravond van het aftreden van Karel V. Het Heilig Roomse Rijk, het werkterrein van de H. Petrus Canisius, is rood omrand.

slechte herders en veelal volstaat het dat zij de ware leer op de juiste manier uitgelegd krijgen. « *Door ons te beperken tot het eenvoudig uiteenzetten van de katholieke leer zullen wij heel wat grotere en betere resultaten bereiken dan door geweld en polemiek.* »

In Beieren en Oostenrijk, « *de twee belangrijkste en misschien wel de twee enige [Duitse] landen waar het katholicisme nog bestaat* », spoort Canisius de vorsten aan om voluit mee te werken aan het katholieke herstel zoals het Concilie van Trente dat in de steigers gezet heeft. Passief ondergaan is uit den boze: het katholicisme moet actief de gebieden die aan de ketterij verloren gegaan zijn heroveren. Want de Kerk in Duitsland is « *een verwaarloosde akker* ». En « *behalve ruïnes is er zo weinig van de Kerk overgebleven.* »

In de Beierse universiteitsstad Ingolstadt probeert hij op verzoek van de hertog de verlopen theologische faculteit nieuw leven in te blazen. Aanvankelijk zijn de resultaten erg mager: « *Slechts weinigen willen onze colleges bijwonen, en dat zijn dan mensen die voor de lessen ongeschikt zijn, geen smaak hebben in de studie en niet verlangen naar hulp van onze kant. Bijna elke dag is er een eucharistieviering, maar al gaven we er geld voor, we zouden nog geen twee mensen in de kapel krijgen.* » Met de steun van een andere Nederlandse jezuïet, Nicolaas Florensz uit Gouda (Goudanus), doet hij nochtans wat hij kan en boekt tenslotte een bescheiden vooruitgang. « *Zoals de zaken in Duitsland ervoor staan* », schrijft hij, « *lijkt mij ieder succes, hoe gering ook, van het grootste belang.* »

In 1552 wordt hij met Goudanus naar Wenen gezonden om er een jezuïetencollege te stichten. Zo'n stichting is een veelomvattend werk. Eerst en

vooral moeten allerlei kerkelijke en maatschappelijke instanties afgelopen worden om ze te winnen voor de oprichting van een college. Vervolgens dient bij weldoeners aangeklopt om de nodige fondsen bijeen te brengen. Dan is het zoeken naar leerlingen, en bij voorkeur minder begoede; voor hen moet dan weer gezocht worden naar andere weldoeners die het studiegeld willen betalen. En tenslotte dienen jezuïeten aangesteld te worden om de school te leiden en er te doceren.

Drie jaar later verhuist Canisius naar Praag, om ook daar een college op te richten. Het zal niet zijn laatste stichting zijn; nadien komen nog München (1559), Innsbruck (1562), Dillingen (1563), Würzburg (1567) en Fribourg in Zwitserland (1580). Een goede katholieke vorming van de jeugd is voor de jezuïeten in het algemeen en Canisius in het bijzonder een van de beste manieren om een verbetering te brengen in de zorgwekkende toestand waarin Duitsland verkeert: *« Heel veel is gelegen aan het eerste onderricht van de jeugd. Wat een jonge geest in zich heeft opgenomen, wordt er moeilijk weer uit weggehaald, zoals ook nieuw vaatwerk lang de smaak en de geur blijft behouden van wat er het eerst is ingegoten. »*

Maar de inzet van onze heilige blijft niet beperkt tot de jeugd. Hij preekt in kerken en kloosters en aan de vorstelijke hoven. Hij geeft geestelijke begeleiding aan zusters, soldaten, pestlijders en gevangenen. Uren achtereen hoort hij biecht. In de stad Augsburg slaagt hij er in om het systeem van de woekerintresten te doen afschaffen door de machtige bankiers de Oefeningen van Sint-Ignatius te doen volgen!

DE CATECHISMUS

Al vroeg vat Canisius het plan op om een catechismus te schrijven, *« die met Gods genade hen die gevallen zijn op zachte wijze weer zou kunnen oprichten en hen die afgedwaald zijn naar de ware weg zou kunnen doen terugkeren. »* Hij krijgt de toelating van zijn orde en de steun van Ferdinand van Oostenrijk, de broer van de keizer. In de praktijk blijkt de redactie van zo'n werk een erg zware opgave, waaraan onze jezuïet talloze nachtelijke uren besteedt, terwijl hij zich voelt *« als een vrouw in barensnood »*.

Het in het Latijn geschreven werk, dat de naam *SUMMA DOCTRINAE CHRISTIANAE* ("Het geheel van de christelijke leer") draagt, verschijnt in Wenen in 1555. In 211 vragen en antwoorden – het is de allereerste catechismus die op deze manier is opgesteld – zet Canisius de geloofsleer uiteen, beknopt en zakelijk, en zonder ook maar ergens polemisch te zijn. Zijn naam staat niet in het boek vermeld, en met opzet, zoals hij uitlegt aan pater De Polanco: *« Geprezen zij Jezus Christus, die u temidden van*

zoveel bezigheden ertoe heeft aangezet om dit nederige werkstuk van mij te censureren. [...] U schrijft dat in het voorwoord de naam van de auteur kan toegevoegd worden. Ik heb daar zorgvuldig over nagedacht, en erover gesproken met de kanselier van de koning. We kwamen tot de conclusie dat het gezag van één persoon niet bij iedereen, en zeker niet hier, voldoende gewicht zou hebben, en dat de eer van God en het algemeen welzijn van velen meer gediend zouden zijn door juist de naam van de auteur weg te laten. Hoe meer de mensen denken dat het boek geschreven en samengesteld is door meerdere personen, die geleerder en vooraanstaander zijn dan ik, des te meer zal het betrouwbaar gevonden worden » (16 augustus 1554).

Het succes van de catechismus, die in een oplage van vierduizend exemplaren uitgebracht wordt, is enorm. Al snel verschijnt een vertaling in het Duits, gevolgd door vertalingen *« in de talen van andere naties »*. Canisius geeft zelf aan dat zijn werk doordringt tot in de Nederlanden, Frankrijk, Spanje, Italië en Polen.

De protestanten bespeuren onmiddellijk het gevaar en beginnen een felle campagne tegen de catechismus, wat Canisius niet verbaast: *« Immers nachtuilen die het duister liefhebben kunnen niet anders dan het licht haten. »* Maar hij volhardt en publiceert naast zijn "grote" catechismus ook een "kleine" catechismus en zelfs een "kleinste" versie, bestemd voor de minder onderlegden.

Wanneer tenslotte bekend raakt wie de auteur is, krijgt Canisius het zwaar te verduren. *« Je mag mij ermee gelukwensen »,* zo schrijft hij aan Goudanus, *« dat ik door de ketters word uitgemaakt voor ketter, ja zelfs voor aartsketter. Ze noemen de jezuïeten naar mij "Canisten". Wat valt hieraan te doen? Laten wij houden van hen die ons vervolgen en belasteren. Laten wij het als een eer beschouwen dat wij omwille van de naam van Jezus zo gekenmerkt en behandeld worden »* (15 oktober 1560).

De catechismus van de H. Petrus Canisius groeide uit tot de meest gelezen en meest verspreide catechismus van de Contrareformatie. Zestig jaar na de verschijning ervan was hij al vertaald in twaalf talen, waaronder het Indisch en het Japans! Met meer dan duizend herdrukken in 26 talen was "de Canisius" tot diep in de twintigste eeuw niet weg te denken uit de katholieke wereld – tot het Tweede Vaticaans Concilie meende hem op de schroothoop te kunnen gooien.

LEIDEN EN DIENEN

In 1556 wordt de bekwame jezuïet door Sint-Ignatius aangesteld tot eerste provinciale overste van de Opper-Duitse provincie, die Beieren, Oostenrijk en Bohemen omvat. Als 35-jarige oefent hij het gezag uit over niet minder dan 160 ordegenoten!

Nog veel meer dan tevoren zal Canisius in zijn nieuwe functie moeten rondreizen, van zijn geboor-

testad Nijmegen tot Piotrków (Petrikau) in Polen en van Osnabrück in Westfalen tot Trente in Noord-Italië. Overal is de nood hoog, overal zijn er arbeiders te kort. Hij geeft leiding, verstrekt advies, organiseert, schrijft en predikt. Zijn energie lijkt onuitputtelijk, en ook van zijn ondergeschikten verwacht hij een volledige inzet: *« Iedere maand moeten wij met zulk een ijver beginnen en met zulk een ijver doorbrengen als was het de laatste maand die ons hier op aarde gegund werd. »*

Hij neemt als één van de beste theologen van zijn tijd deel aan het godsdienstgesprek van Worms in 1557, waar de katholieken geconfronteerd worden met protestantse zwaargewichten zoals Philipp Melanchthon, de voormalige rechterhand van Luther, en Théodore de Bèze, leerling en later opvolger van Calvijn. De discussie handelt over de verhouding tussen Schrift en Traditie. Canisius slaagt er op behendige wijze in om op de meningsverschillen te wijzen die tussen de protestantse strekkingen bestaan; zijn tegenstanders beginnen onder elkaar te ruziën en geraken zodanig verstrikt dat het godsdienstgesprek moet stopgezet worden! De triomf van de katholieke Waarheid is volkomen.

En deze Waarheid zegeviert ook wanneer in 1563 de derde en laatste zitting van het Concilie van Trente afgesloten wordt. Canisius neemt er als pauselijk theoloog aan deel en wordt er door Pius IV mee belast als zijn gezant de conciliebesluiten bekend te maken aan de Duitse bisschoppen.

In 1565 woont hij de tweede algemene vergadering van zijn orde in Rome bij. Hij dient een uitvoerig rapport in met voorstellen om het werk van de jezuïeten in het Duitse rijk nog te verbeteren. Hij houdt erg veel van de zwaar beproefde Duitsers en spoort zijn confraters aan om met tact te werk te gaan:

« De algemene overste dient een bijzondere zorg te hebben voor dit getroffen volk, dat als bijna geen andere natie in Europa thans zo zwaar te lijden heeft en op ellendige wijze verstoken lijkt van alle menselijke hulp. Als Duitsland ergens raad en geestelijke steun van verwacht is het wel van de Sociëteit van Jezus, die misschien wel daarom in deze tijd door God is opgewekt. »

« De oversten van de colleges in Duitsland dienen bedreven te zijn in de kunst om met Duitsers om te gaan. In de omgang met hen moeten zij geen bitterheid en hooghartigheid tonen, en niet de wenkbrauwen fronsen, maar jegens hen juist de grootste genegenheid en welwillendheid aan de dag leggen, en oprecht over hen spreken en denken. Ook moeten zij zich niet ergeren aan andersdenkende personen of hen met naam en toenaam op hatelijke wijze steken onder water geven, openlijk of in besloten samenkomsten. »

« Laten zij ervan overtuigd zijn dat de Duitsers zich vooral met deze Sociëteit zullen verzoenen wanneer onze mensen een zekere voorkomendheid en

gematigdheid tonen; daarin dienen zij trouwens uit te munten. »

Uit deze woorden spreekt de goede herder die Petrus Canisius voor zijn schapen wil zijn. Hij kent hen en weet op welke wijze hij hen het best opnieuw binnen de Ene Schaapsstal kan leiden.

ALTIJD MAAR NIEUWE OPDRACHTEN

Pater Hoffaeus, S.J., wordt in 1569 benoemd tot opvolger van Petrus Canisius als provinciale overste. Onze Nederlandse jezuïet schrijft aan de algemene overste in Rome:

« Dit is de laatste brief die ik schrijf als onwaardige provinciale overste. Ik ben de goddelijke goedheid en u zeer dankbaar dat ik eindelijk bevrijd ben van deze last, die ik bijna veertien jaar heb gedragen, en dat mij een opvolger werd gegeven. Uit ervaring weet ik dat hij beter, wijzer en geschikter is om deze moeilijke Provincie op een waardige wijze te besturen. »

« Ondertussen kan ik niet nalaten u om nog één ding te vragen, namelijk om mij, die nu weer een vrij man ben, een niet lichte boete op te leggen voor wat ik gedurende zoveel jaren dikwijls begaan en nagelaten heb in de uitvoering van mijn ambt. »

« Aan Paul Hoffaeus, de nieuwe provinciale overste, heb ik geschreven met het verzoek vrijelijk over mij te beschikken. Ik heb hem ook gezegd dat ik niet minder dan andere onderdanen vrijelijk zal gehoorzamen, met Christus als leidsman » (brief van 7 mei 1569).

Geen lege *paroles de circonstance*, maar een gemeend getuigenis van echte nederigheid en ware gehoorzaamheid.

De Paus heeft voor Canisius een nieuwe opdracht: het weerleggen van de *Maagdenburgse Centuriën*. Sinds 1559 waren er te Maagdenburg lijvige boekwerken verschenen waarin een groep lutheranen de geschiedenis van de Kerk eeuw na eeuw herschreef in protestantse en fanatiek antikatholieke zin. Canisius stelt de oneerlijkheid van de auteurs aan de kaak door te bewijzen dat zij een vals beeld ophangen van de hoofdpersonages uit het Evangelie: Sint-Jan de Doper, de H. Petrus en de H. Maagd Maria. Als ze over deze drie heilige personen onwaarheid vertellen, wat is de rest van hun "geschiedenis" dan waard?

Zoals altijd gaat onze jezuïet niet over één nacht ijs. Over Sint-Jan de Doper alleen al schrijft hij een werk van 400 bladzijden! Het boek, uitgegeven in 1571, besluit met een indrukwekkende geloofsbelijdenis:

« Ik houd vast aan het geloof en de leer die ik als kind heb ontvangen, als jongen in mij heb versterkt, als man heb onderwezen, en totnogtoe met mijn zwakke krachten heb verdedigd. Ik ben tot op vandaag een katholiek leraar geweest en wil dat blijven, niet om enig tijdelijk gewin, niet ter wille van welke mens ook, en nooit ofte nimmer tegen mijn geweten. »

In 1571 wordt hij overgeplaatst naar Innsbruck, waar hij zijn literaire arbeid moet combineren met

het ambt van hofpredikant. Het kost hem moeite te vertrekken, maar: « *De heilige gehoorzaamheid maakt iedere plaats voor mij tot paradijs.* » En hoe dan ook, hij is nog steeds in het Duitse rijk, bij zijn zo dierbaar volk: « *Voor Duitsland willen wij werken, uit alle kracht en met de grootste geestdrift. Zolang wij van dit arbeidsterrein niet worden weggeroepen, verlangen wij niets zozeer als het vreugdevol gedijen van de Duitse oogst.* »

En inderdaad, de inzet van Canisius is niet vruchteloos geweest. De oogst is rijk: de katholieke landen hebben hun geloof versterkt en zo is een stevige dam opgeworpen tegen de sluipende protestantisering. “Germaans” zal geen synoniem worden van “protestants”; het is de unieke verdienste van de Nederlandse jezuïet dit bewerkstelligd te hebben.

In Ingolstadt, zijn volgende verblijfplaats, voltooit hij eindelijk zijn boek over de H. Maagd Maria, « een machtig loflied op de Moeder van Jezus » (Paul Begheyn, S.J.). Het is dubbel zo dik als dat over de Doper!

Uit deze periode dateren ook talloze brieven die Canisius schrijft aan vrienden en verwanten, van wie de meesten zwaar beproefd zijn in hun persoonlijk leven of door de godsdienststrijd. Hij troost hen door te wijzen op de verdienste van het Kruis: « *Wie niet beproefd is, wat weet hij? Een zwakkeling blijft hij, een onervarene, een kind. De waarachtige glorie blijft hij onwaardig, want van het Kruis heeft hij geen weet.* »

« EINDELIJK ZIEN WIJ IN DE VERTE DE HAVEN »

In 1580 wordt de bijna zestigjarige Canisius belast met de taak een jezuïetencollege te stichten in de Zwitserse stad Fribourg – op 100 km van Genève, het bolwerk van het calvinisme. Tijdens zijn verblijf in Fribourg komen velen hem persoonlijk om raad vragen, want zijn kwaliteiten zijn ondertussen overal bekend. De H. Franciscus van Sales schrijft hem een brief: « U bent in heel de christenheid bekend om wat u voor Christus gedaan, gesproken en geschreven hebt. Daarom moet u er zich niet over verwonderen dat mensen u schrijven, louter op grond van het feit dat zij christenen zijn. »

De inwoners van Fribourg beschouwen het als een groot voorrecht de beroemde jezuïet als medeburger te hebben, en ze reageren dan ook heftig wanneer het gerucht de ronde doet dat hij naar Augsburg moet vertrekken. « We bezitten in onze kerken geen enkel lichaam van een heilige », zeggen ze, « maar

we zullen er een hebben als deze heilige man uit het leven scheidt. »

Canisius blijft en werkt verder. Hij voelt echter dat zijn krachten langzaam maar zeker afnemen. Verschillende plannen die hij nog heeft, zoals de uitgave van een Troostboekje voor de bedrukte christenen in de Nederlanden, moet hij laten varen. In 1591 krijgt hij een zware beroerte, en vijf jaar later is hij voorgoed aan zijn kamer gebonden. Zijn enige klacht is... dat hij nu als een onvruchtbare boom is geworden:

« *Eindelijk bevrijd van de taken die eigen zijn aan onze Sociëteit, ben ik begonnen op mijn kamer de maaltijd te gebruiken en in een privé-kapel het misoffer op te dragen, en ik bewijs nu geen enkele broederlijke hulp meer aan huisgenoten of buitenstaanders. Zo sta ik te kijk als lui, werkeloos en zorgeloos, als een onvruchtbare boom die op het punt staat om te vallen* » (brief aan de algemene overste van de jezuïeten, 1 augustus 1596).

In 1597 stelt hij zijn *Geestelijk testament* op, waarin hij terugblijkt op zijn lange en werkzame leven en o.m. schrijft:

« *In zijn onmetelijke genade heeft Christus mij, toen ik nog heel klein was, geroepen tot het schitterende werk van de verkondiging van het Evangelie, en heeft Hij mij daarin al zoveel jaren tot in mijn oude dag bewaard. Dankzij zijn weldaad kon ik in Gods woord vrienden én vijanden van dienst zijn. Tegenover hen wil ik openlijk rekenschap afleggen van mijn ware geloof, of zij dat waardig zijn of niet. Daarbij laat ik alle succes van mijn evangelische visvangst over aan Hem, die als enige de kracht geeft om het Evangelie te verkondigen, en die Gods uitverkoren schapen ook door onwaardige dienaren laat weiden.* »

Op 21 december van datzelfde jaar overlijdt Petrus Canisius in alle rust, in aanwezigheid van zijn huisgenoten en enkele anderen. Hij wordt plechtig begraven in de Sint-Nicolaaskerk van Fribourg. Op de gedenkplaat van zijn graf staan in het Latijn zijn leven en werken beschreven, eindigend met volgende woorden:

« *HIJ WAS EEN STEUNPILAAR VAN HET KATHOLIEK GELOOF IN ZIJN TIJD, ZEER VERMAARD IN HEEL DE CHRISTELIJKE WERELD DOOR ZIJN GELOOF, ZIJN BEZONNENHEID, ZIJN ONVERMOEIBAAR WERK ALS SCHRIJVER, ZIJN ONOPHOUDELIJKE VERSTERVING, ZIJN ERNST EN ZIJN ZUIVERHEID VAN HART. HIJ SCHITTERDE ZEER DOOR ZIJN HEVIG BRANDENDE LIEFDE VOOR GOD EN ZIJN GROTE HEILIGHEID.* »

redactie KCR

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité ! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle.*

Stichter: abbé Georges de Nantes, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever: E. Govaerts, Postbus 14, B-2650 Edegem.

Abonnement: € 10. Steunabonnement: vanaf € 15. Buitenland: € 12.

Rekening 000-3302057-80. IBAN: BE 47000330205780. BIC: BPOTBEB1.

Internet: www.crc-resurrection.org – E-mail: hij.is.verrezen@gmail.com